

Lewe as mense van die Lig

Efesiërs 5:6–6:9

Dit gebeur selde skielik. Die lig verdwyn nie in een oomblik nie. Daar is nie noodwendig 'n krisis, 'n dramatiese breuk of 'n duidelike afwyking wat almal raaksien nie. En tog – iewers langs die pad begin iets verander. Die helderheid waarmee ons eens geleef het, raak dowwer. Die vreugde, die doelgerigheid, die bewustheid van God se teenwoordigheid – dit alles begin stadig vervaag.

Teen hierdie agtergrond hoor ons Paulus se woorde in Efesiërs 5:6–6:9 met nuwe erns: **“Leef soos kinders van die lig.”**

“Leef soos kinders van die Lig.” Hierdie oproep van Paulus dring dieper as blote moraliteit. Dit gaan nie net oor wat reg of verkeerd is nie, maar oor wie ons geword het in Christus. Gelowiges leef nie meer in die duisternis nie – hulle is lig in die Here. Dit beteken dat die evangelie nie net 'n innerlike oortuiging bly nie, maar sigbaar word in elke keuse, elke verhouding en elke prioriteit. Die vraag wat dus voortdurend voor ons staan, is nie net: Is dit aanvaarbaar? nie, maar: *Is dit vir die Here aanneemlik?* Hierdie onderskeiding vra 'n fyn ingestelde hart – 'n lewe wat sensitief is vir God se wil en nie net vir menslike standaarde nie (Geloofsonderskeiding).

Hierby sluit Paulus se ernstige oproep aan:

Paulus gebruik hier 'n gedeelte van 'n bestaande lied. Ons het dus te doen met van die oudste gedeeltes van 'n kerklied. Soos in die Liedboek van die kerk, Gesang 481. Die oorspronklike teks – *Ontwaak, gij die slaapt* – deur Petro Parson (1857). Die naam is byna seker Petrus Datheen (±1531–1588), en nie “Petro Parson 1857” nie. Die verwarring kom maklik voor, omdat die lied “Ontwaak, gij die slaapt” in latere bundels en uitgawes (ook in die 19de eeu) verskyn het, maar sy oorsprong lê baie vroeër – in die Reformatoriese tyd. Petrus Datheen was: 'n Nederlandse reformator, 'n prediker en teoloog en veral bekend vir sy psalmberyming en kerkliedere. Hy het 'n groot rol gespeel in die vestiging van die Gereformeerde liturgie in Nederland en die Lae Lande. Sy werk was bedoel om die evangelie nie net te verkondig nie, maar ook in die hart van die gemeente te laat leef deur sang. Die lied is nie oorspronklik deur Datheen “uitgedink” nie, maar is: gebaseer op Efesiërs 5:14, waarskynlik reeds 'n vroeë Christelike lied of doopformule, wat Hy (en ander Reformatoriese digters) gedoen het, was om: hierdie Bybelse woorde in 'n metriese, singbare vorm te giet vir gebruik in die erediens en gemeentelike sang. Die bekende Nederlandse formulering: “Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit den dood. In die Reformasie was daar 'n sterk klem op: terugkeer na die Woord, verstaanbare gemeentesang, persoonlike bekering en geloof. Hierdie lied pas perfek in daardie konteks: dit is 'n wekroep, dit spreek nie net die verstand aan nie, maar die hart, dit roep mense tot lewende geloof, nie net kerklike deelname nie. Dit was dus nie net 'n mooi lied nie, maar 'n geestelike oproep tot ontwaking. Later gewysig deur: Gerjo van der Merwe (1978) en weer deur WD Jonker (2001). Die melodie is van Johannes Gijsbertus Bastiaans (1812–1875).

Bastiaans was: 'n Nederlandse komponis en orrelis verbonde aan die Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst en sterk beïnvloed deur die musiek van Johann Sebastian Bach. Hy het hom beywer vir: die herstel van kerkmusikale kwaliteit, die bevordering van gemeentesang en die gebruik van waardige, teologies passende melodieë. Hierdie melodie is tipies van sy styl: duidelik en singbaar (vir gemeentegerbruik), maar tog ernstig en waardig met 'n gevoel van oproep en beweging. Die musiek self dra die boodskap: dit begin soos 'n wekroep, bou op na 'n gevoel van opstanding en eindig met 'n helder, ligvolle toon.

Gesang 481: 1-3

1. Ontwaak, jy wat slaap,
en staan op uit die dood,
laat Christus se lig in jou lewe!

Hy wek jou en roep jou,
o mens in jou nood

Ontwaak en staan op,
die gevaar is so groot -
wie kies, o verdwaasde,
bo lewe die dood?

Hy oordeel as regter verhewe.

2. Ontwaak en staan op
uit jou sonde vir goed!

Die nag het verdwyn met sy duister.

Die lig van genade
met blydschap begroet,
skyn lankal op aarde met luister.

Jou roeping is heilig
en heerlik jou taak,
maar min is die ure -
ontwaak dan, ontwaak!

3. Gelukkig is almal
wat leef in die lig,
deur Christus gewek tot die lewe.

Geen vrees vir die oordeel,
die laaste gerig,
geen angs vir die dood laat hul bewe.

Ontwaak, jy wat slaap
en staan op uit die dood! -

só roep jou Verlosser,
jou redder uit nood.

“Word wakker, jy wat nog slaap, en staan op uit die dood; en Christus sal jou lewe helder verlig” (2022). Hierdie woorde is ’n vroeë Christelike lied. Dit is ’n wekroep aan gelowiges wat nie noodwendig afvallig geword het nie, maar geestelik afgestomp geraak het. Dit is juis die gevaar wat so subtiel is: nie ’n openlike verwerping van die geloof nie, maar ’n stil insluimering. Die lig doof nie skielik nie – dit word dowwer. Daarom roep Paulus: Word wakker! Laat Christus weer jou lewe verlig, jou denke vernuwe en jou hart aanraak.

Hierdie wakker word het ook ’n baie praktiese dimensie:

“Maak die beste gebruik van elke geleentheid.” Die woord wat Paulus gebruik, is kairos – nie net kronos tyd nie, maar die regte tyd, die Godgegewe oomblik. Dit beteken dat die lewe in die lig nie uitgestel kan word nie. Elke dag, elke ontmoeting, elke besluit dra ’n geestelike betekenis. Die vraag is: sien ons hierdie oomblikke raak? Of gaan ons so maklik verby aan die geleentheid wat God gee om lig te wees?

Om as kinders van die lig te leef, beteken dus:

- om te onderskei wat vir die Here aanneemlik is
- om wakker te wees vir ons geestelike toestand
- en om doelbewus elke kairos-oomblik aan te gryp

Dit is ’n lewe van bewuste gehoorsaamheid. Nie perfek nie, maar wakker. Nie passief nie, maar oplettend. Nie net besig nie, maar gerig. En juis daarin begin die Lig weer helder skyn.

Wanneer die Lig begin dof word

Die gevaar waarvoor Paulus waarsku, is nie net openlike sonde nie, maar ook misleiding – subtiele verskuiwings wat ’n mens ongemerk laat deel kry aan die werke van die duisternis. Hierdie waarskuwing sluit opvallend aan by die werklikheid wat baie gemeentes en gelowiges vandag ervaar: nie ’n dramatiese afvalligheid nie, maar ’n geleidelike verlies aan geestelike helderheid.

Die kerk kan steeds funksioneer, strukture kan bly staan, aktiwiteite kan voortgaan – en tog kan die Lig begin dowwer word.

Paulus se antwoord is radikaal eenvoudig, maar diep: **Word weer bewus van wie julle is. Julle is lig. Leef dan soos lig.**

Dit vra ’n lewe van onderskeiding. Nie alles wat aanvaarbaar lyk, is goed nie. Nie alles wat werk, is gehoorsaamheid nie. Die lig ontmasker, openbaar en bring waarheid na vore.

’n Lewe gevul met die Gees

Hierdie lewe in die Lig is nie moontlik deur blote wilskrag nie. Daarom beweeg Paulus vinnig na die oproep om “vervul te word met die Gees” (Ef. 5:18). Dit is die bron van die nuwe lewe. Sonder die Gees word geloof maklik godsdienstige roetine; met die Gees word dit lewe.

Wanneer die Gees die lewe vul:

- word wysheid sigbaar in keuses
- word dankbaarheid deel van ons ingesteldheid
- word aanbidding eg en nie net formeel roetine nie

Die uitdaging is, dat beplanning soms onderskeiding vervang, lê. Wanneer die Gees se leiding nie meer sentraal staan nie, begin die Lig stilletjies dowwer word – selfs al bly die strukture funksioneer.

Die Lig word sigbaar in verhoudings

Een van die mees opvallende aspekte van hierdie gedeelte is dat Paulus die lewe in die lig konkreet maak – nie deur abstrakte idees nie, maar deur **verhoudings**. Die relasionele. Die waarheid van die evangelie word getoets in die mees alledaagse en intieme ruimtes van die lewe, die verhouding tussen: man en vrou, kinders en ouers, slawe en eienaars.

Die huwelik: liefde en respek

Die tipiese huwelik in die eerste-eeuse wêreld het ander as vandag gelyk. Efese was deel van die Romeinse Ryk, en huwelike is sterk beïnvloed deur: Romeinse reg, Griekse kultuur en patriargale (man-gesentreerde) denke. Kenmerkend van ’n tipiese huwelik was dat die man as absolute gesag (paterfamilias) beskou is. Die man het volle gesag oor sy vrou en kinders gehad, besluite alleen geneem, sosiale en ekonomiese beheer uitgeoefen. Hy was die onbetwiste “hoof”. Die vrou se rol was beperk tot gehoorsaam wees aan haar man. Haar rol was hoofsaaklik: huishouding, kinders grootmaak en haar stem in besluitneming was minimaal. Sy was gerespekteer, maar nie gelyk behandel nie. Dubbele morele standaarde was aan die orde van die dag. Mans kon makliker: ontrou wees en seksuele vryheid hê. Van vroue is streng trou verwag. Moraliteit was ongelyk toegepas. Huwelike as sosiale instellings het minder oor liefde gegaan en meer oor: familie belange, status en ekonomiese stabiliteit. Liefde was nie altyd die kern nie.

In Efesiërs 5:22–33 beskryf Paulus die verhouding tussen man en vrou op ’n manier wat vir sy tyd radikaal was. In ’n samelewing waar mans oorheers het en vroue min status gehad het, bring hy ’n nuwe dinamiek.

“Dien mekaar. Wees altyd die minste. Doen dit omdat julle groot respek vir Christus het” (2022).

Die vrou word geroep tot respek en erkenning, maar die man word geroep tot iets veel dieper: ’n selfopofferende liefde wat sy model in Christus vind.

Hierdie liefde is nie dominerend of selfgerig nie, maar dienend en opofferend. Dit is ’n liefde wat bereid is om te gee, om te dra, om te dien.

Wanneer die lig in 'n huwelik dowwer word, gebeur dit selde deur een groot breuk. Dit gebeur deur:

- klein verwydering
- onvermoë om te vergewe
- die verlies aan wedersydse respek

Die Lig word herstel waar Christus se liefde weer die maatstaf word.

Ouers en kinders: gesag en sorg

Kinders, luister na julle ouers. Die Here het hulle aan julle gegee. Om na hulle te luister, is die regte ding om te doen (2022).

Ouers, moenie julle kinders frustreer deur so op te tree teenoor hulle dat hulle nie wil luister nie. Maak hulle groot met liefdevolle dissipline. Leer hulle van die Here (2022).

In die wêreld waarin Efesiërs geskryf is, het die verhouding tussen ouers en kinders binne 'n streng en duidelik gestruktureerde huishouding gefunksioneer. Die vader, as paterfamilias, het die hoogste gesag gedra – nie net in die sin van leiding nie, maar as die finale en onbetwiste gesagsfiguur oor die hele gesin. Sy woord was wet, en sy invloed het gestrek oor elke aspek van sy kinders se lewens: hulle opvoeding, hul toekoms, hul verhoudings en selfs hul basiese bestaansreg. Kinders het dus nie as onafhanklike individue met regte gefunksioneer nie, maar as deel van die huishouding, onderworpe aan die wil en besluitneming van die vader. Hierdie werklikheid het beteken dat gehoorsaamheid die kern van die ouer-kind verhouding gevorm het. Kinders is grootgemaak om te luister, te volg en die eer van die familie te beskerm. Dissipline was dikwels streng en soms hard, en emosionele nabyheid of wedersydse begrip was nie noodwendig sentraal tot die verhouding nie. Die fokus het eerder geval op orde, beheer en stabiliteit binne die huis. Teen hierdie agtergrond begin ons verstaan hoe radikaal Paulus se woorde in Efesiërs 6:1–4 werklik is. Hy bevestig wel die belang van gehoorsaamheid, maar plaas dit binne 'n nuwe raamwerk: “in die Here”. En nog meer verrassend, hy spreek die vaders direk aan en beperk hul gesag deur te sê dat hulle nie hul kinders moet verbitter nie, maar hulle moet grootmaak met sorg, leiding en geestelike vorming. Hiermee skuif die fokus van blote beheer na verantwoordelike, liefdevolle begeleiding – 'n teken dat die Lig van Christus selfs die mees alledaagse verhoudings nuut kom maak.

In Efesiërs 6:1–4 beweeg Paulus na die gesin. Weereens bring hy balans in 'n wêreld waar gesag maklik misbruik is.

Kinders word geroep tot gehoorsaamheid en eer – nie blind nie, maar “in die Here”. Ouers, en veral vaders, word egter ernstig aangespreek: hulle mag nie hul kinders verbitter nie, maar moet hulle opvoed met sorg en geestelike leiding.

Hier sien ons hoe die lig gesag transformeer. Gesag word nie afgeskaf nie, maar **verander van aard**:

- van beheer na begeleiding
- van mag na verantwoordelikheid

Waar die lig dowwer word, word gesinne koud of gespanne. Waar die lig helder skyn, word gesinne ruimtes van groei en genade.

Eienaars en slawe: waardigheid en verantwoordelikheid

Om Efesiërs 6:5–9 reg te verstaan, moet ons eerlik kyk na die wêreld waarin ’n slaaf geleef het in die tyd van Efesiërs. Hierdie wêreld was kompleks, gestruktureer en dikwels hard – en tog is dit juis binne hierdie werklikheid dat Paulus die lig van die evangelie laat deurbreek.

In die Romeinse Ryk was slawerny ’n alledaagse en wydverspreide instelling. Slawe was nie bloot werkers soos vandag se werknemers nie; hulle is as eiendom beskou. ’n Slaaf het geen regte gehad nie en was volledig onder die gesag van sy eienaar. Hy kon gekoop en verkoop word, gestraf word sonder regverdige verhoor, en sy lewe is grootliks bepaal deur die wil en karakter van sy meester. Sommige slawe het relatief beter omstandighede gehad, byvoorbeeld as huishoudelike bestuurders, onderwysers of ambagsmanne, maar baie ander het swaar fisiese arbeid verrig onder moeilike toestande. Wat al hierdie situasies gemeen gehad het, was die gebrek aan vryheid en selfbeskikking.

Vir ’n slaaf was identiteit dikwels gekoppel aan diens en funksie, nie aan persoonlike waarde nie. Hulle bestaan was gerig op die belange van die huishouding of die ekonomie waarin hulle ingeskakel was. Vrees, onsekerheid en afhanklikheid was deel van die daaglikse realiteit. Die verhouding tussen slaaf en eienaar was dus in wese ’n magsverhouding – een van beheer aan die een kant en onderworpenheid aan die ander.

Teen hierdie agtergrond is Paulus se woorde opvallend. Hy spreek nie net die slawe aan nie, maar ook die eienaars. Aan die slawe sê hy dat hulle moet werk “soos vir Christus”, nie net om mense te behaag nie. Hiermee gee hy aan hulle iets wat die wêreld nie kon gee nie: waardigheid en ’n nuwe identiteit. Hulle werk kry betekenis omdat dit voor God gedoen word. Maar nog meer radikaal is sy woorde aan die eienaars: hulle moet hul slawe met respek behandel en onthou dat hulle self ’n Here in die hemel het. Daarmee breek Paulus die idee van absolute mag oop en plaas hy beide slaaf en eienaar onder dieselfde goddelike gesag.

Die wêreld van ’n slaaf in Efesiërs 6 was dus een van beperking en ongelykheid. Maar juis daar bring die evangelie ’n nuwe perspektief: waar die wêreld mense volgens status en mag beoordeel, sien God hulle as mense onder sy gesag en ontvangers van sy genade. En so begin die Lig skyn – selfs in die donkerste strukture van die samelewing.

Hier lê 'n diep teologiese waarheid: **Voor God is daar nie hoër en laer mense nie.**

Vir vandag beteken dit dat elke magsverhouding – of dit nou in die werkplek, die kerk of die samelewing is – onder die lig van Christus kom. Die vraag is nie net wat regverdig is nie, maar wat getuig van die Lig.

Waarom moes Paulus dit skryf?

Paulus skryf nie hierdie dinge bloot as algemene raad nie. Hy doen dit omdat die eerste gelowiges uit 'n wêreld gekom het waar:

- magsverhoudings skeef was
- moraliteit relatief was
- verhoudings nie deur die evangelie gevorm is nie

Hulle moes leer dat die nuwe lewe in Christus alles raak – nie net aanbidding nie, maar ook die huis en die werkplek.

Sonder hierdie leiding sou hulle maklik terugval in ou patrone. En dit is juis hoe die lig begin dowwer word: nie deur doelbewuste verwerping nie, maar deur onbewuste terugkeer.

Wat beteken dit vir ons vandag?

Die boodskap van hierdie gedeelte bly verrassend aktueel. Ons leef in 'n tyd waar:

- verhoudings onder druk is
- gesag bevraagteken word
- identiteit vloeibaar geraak het

In so 'n wêreld roep Efesiërs ons terug na iets eenvoudigs, maar radikaal: **Leef soos mense van die Lig.**

Dit beteken:

- dat ons geloof sigbaar word in ons verhoudings
- dat ons huwelike, gesinne en werk 'n ander kwaliteit dra
- dat ons nie net funksioneer nie, maar getuig

En dalk die belangrikste: dat ons waak teen die stille gevaar dat die lig in ons lewens en gemeentes stadig dowwer word.

Die antwoord lê nie in nuwe programme of strukture nie. Dit lê in 'n herontdekking van roeping, in gehoorsaamheid, en in 'n lewe wat weer bewustelik onder die lig van Christus kom staan.

Werkkaart vir Bybelstudie

Verstaan die teks

- Wat beteken dit om “kinders van die lig” te wees?
- Hoe beskryf Paulus die lewe van wysheid?
- Wat is uniek aan die Christelike huwelik volgens hierdie teks?
- Hoe verskil Paulus se siening van gesag van die wêreld se siening?

Persoonlike refleksie

- Waar in jou lewe het die lig dowwer geword?
- Watter verhouding in jou lewe het die meeste vernuwing nodig?
- Leef jy jou geloof anders by die huis as in die kerk?

Gemeentelike toepassing

- Hoe kan ’n gemeente keer dat die Lig stilletjies dowwer word?
- Hoe kan verhoudings in die gemeente die Lig weerspieël?
- Watter praktiese stap kan jy hierdie week neem om meer sigbaar as “lig” te leef?

Slot

Die Here van die kerk het ons nie geroep om in die skemer te leef nie. Hy het ons geroep tot lig – helder, sigbaar, transformerend.

Die vraag wat oorbly, is nie of die lig nog bestaan nie.

Die vraag is: **Skyn dit nog helder in ons lewens en in ons verhoudings?**

Slotgebed

Here ons God, U het ons uit die duisternis geroep na u wonderbare Lig.

Bewaar ons daarvan dat die Lig in ons lewens stilletjies dowwer word.

Vernuwe ons harte,

herstel ons verhoudings,

en leer ons om as mense van die Lig te leef —

in ons huwelike, ons gesinne en ons werk.

Laat ons lewe helder getuig van U.

In Jesus se Naam.

Amen.